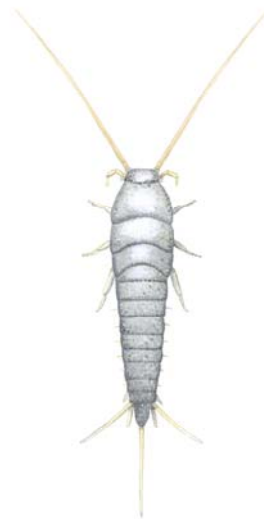

Sølvkre (Lepismatidae, *Lepisma saccharina*.)

Sølvkre gjør liten skade og regnes som harmløse gjester i våre boliger. De kan virke sjenerende når de opptrer på bad, kjøkken og i vaskerom. Mange ønsker av den grunn å fjerne dem. Sølvkre spiser muggsopp og kan være en indikasjon på at det er fuktproblemer eller fuktskader i rommet der de observeres.

Utseende

Sølvkre er vingeløse insekter. De er grå og sølvglinsende i fargen. Kroppsformen er flattrykk og relativt langstrakt med en tydelig avsmalnende bakkropp. I enden av bakkroppen sitter det tre lange haletråder. Hodet har to lange antenner, og man kan i tillegg se to kortere kjevefølere. Kroppslengden, uten antenner og haletråder, er hos voksne individer 7-12 mm. Typisk for sølvkreet er den skjellkledd kroppen som gir den sølvglinsende fargen. Skjellene kan mangle hvis dyret har fått hard medfart, og man vil da få inntrykk av et lysere og mer matt individ. Størrelsen hos nyklekte individer er ca. 2 mm. Sølvkreet må gjennom en gradvis vekst før de blir kjønnsmodne og når maksimal størrelse. Unge individer har ikke skjell og er derfor hvite i fargen.

Illustrasjon: Hallvard Elven
© Folkehelseinstituttet

Hvor og når møter man sølvkre?

I Norge lever sølvkreet bare innendørs. Funn i bygninger er rapportert over hele landet, og man kan møte på dem hele året. De mest typiske stedene er bade- og vaskerom, kjøkken eller andre rom med høy fuktighet. Sølvkreet kan ikke klatre oppover glatte, loddrette flater og fanges derfor ofte i badekar, kummer, skåler og lignende. Prøver som er sendt inn til Folkehelseinstituttet stammer i hovedsak fra bolighus, men noen prøver kommer også fra sykehus, sykehjem, næringsmiddellokaler, muséer, skoler, barnehager og dyrestaller.

Livssyklus, habitat og atferd

Eggene legges i sprekker, bak lister, under fliser og gulvbelegg, eller direkte på næringsstoffer. Klekketiden er normalt fra 20 til 40 dager. Når egget har klekket, vil de unge individene gå gjennom 8 hudskifter før de når full størrelse og blir kjønnsmodne. Utviklingen til voksent individ tar omkring 5-6 mnd under normale temperatur- og fuktighetsforhold. Sølvkreet fortsetter med hudskifter også etter kjønnsmodning og kan faktisk skifte hud opp til 20 ganger. Ved hudskifte kan de erstatte tapte bein og antenner. Et sølvkre bli hele 4 år, og hunnene kan i løpet av sitt liv legge 20-100 egg.

Figur 1. Sølvkre (*Lepisma saccharina*) er en vanlig gjest på baderom

Sølvkre trives best på varme steder med høy luftfuktighet, og optimale forhold ligger omkring 25-30 °C og 75-90 % luftfuktighet. De er lysskye og søker føde om natten. Typisk ser man dem ofte pilende avgårde når man skrur på lyset i et rom, eller når man flytter på gjenstander. I sprekker, under lister, bak skap og benker, under gulvbelegg og lignende steder vil sølvkre finne skjul og gunstige forhold med tanke på fuktighet, temperatur og næring. Ved å søke opp disse stedene vil de kunne opprettholde en bestand selv om forholdene i rommet i seg selv ikke er egnet til formering og vekst. Sølvkreet lever av stivelse og sukkerholdige stoffer og kan klare seg på brødsuler, gryn, muggsopper, papir, tapetklister og lignende. Andre døde insekter fungerer ofte som en proteinkilde.

Skadetype

Under normale forhold gjør sølvkreet ingen skade, og en eventuell materiell ødeleggelse vil være minimal. Mange synes det er sjenerende med insekter og oppfatter derfor situasjonen som ubehagelig. Sølvkreet er avhengig av høy fuktighet,

og kan derfor indikere fuktskader. De lever da godt på muggsopp i forbindelse med denne skaden. Når det gjelder museumsgjenstander, frimerkesamlinger, visse tekstiler eller gamle bøker vil sølvkreer kunne gjøre skade hvis de får være i fred over lengre tid. Det finnes eksempler på verdifulle gjenstander som har blitt gnagd i stykker av disse insektene.

Hvordan løse sølvkreproblemer?

Sølvkreene er helt avhengig av høy luftfuktighet for å kunne gjennomføre livssyklusen (over 60 %). Den enkleste løsningen er derfor å øke temperaturen og forbedre ventilasjonen. Ved å senke luftfuktigheten i et rom vil sølvkreene normalt forsvinne av seg selv. Dette kan være vanskelig på badetrom, men høy effekt på varmekabler eller vifteovner vil kunne gi et godt resultat. Uttørkingen bør foregå over en lengre periode slik at man er sikker på at man blir kvitt alle individene. Eventuelle fuktskader bør utbedres og det er meget viktig at alle kilder til fuktighet fjernes. Støvsuging er å foretrekke fremfor vasking. Hyppig vask kan gi tilstrekkelig fuktighet til at noen individer overlever, siden man da skaper gunstige forhold der insektene skjuler seg. Når man støvsuger er det viktig at støvsugerposens innhold tilintetgjøres slik at dyrene ikke kan spre seg igjen. Sprekker og andre typiske gjemmesteder kan med fordel tettes slik at man reduserer antallet skjulesteder.

I spesielt problematiske situasjoner kan små mengder sprøytemidler benyttes. Dette vil i de fleste tilfeller være unødvendig. Kjemisk behandling benyttes kun for å slå ned store bestander, og det er da viktig at man behandler insektenes skjulesteder.

Forgiftet åte er en alternativ metode som kan benyttes til bekjempning. Denne metoden må selvsagt kombineres med reduksjon av fuktigheten i rommet. Sukkerholdig åte tilsatt insektgift vil kunne ta knekken på mange individer og bidra til en reduksjon av bestanden. Åtebokser beregnet på maurbekjempning kan benyttes, eller man kan kjøpe spesialåte beregnet til sølvkre.